

Vojko Devetak

SAKRAMENAT KRŠTENJA

Prema preporuci II. vat. sabora (SC 67), prvi put u liturgiji Katoličke crkve pripremljen je vlastiti obred krštenja djece, tj. onih koji još nisu stupili u doba razuma. Donedavni obred krštenja koji je Pavao V. (1614. god.) unio u *Rimski obrednik* nije drugo već prilagođeni i skraćeni obred krštenja odraslih. Apostolskom vlašću Pavao VI. je preko Svetog zbora za bogoštovlje odobrio i proglasio 15. svibnja 1969. novi *Red krštenja djece*. Novi Red nam prezentira: red krštenja za više djece; red krštenja jednog djeteta; red krštenja za mnogo djece; red krštenja za katehiste kad nema redovitih djelatelja; red krštenja koje podjeljuju vjernici u slučaju opasnosti ili smrti; red predstavljanja Crkvi već krštenog djeteta (to su dopunski obredi za dijete koje je kršteno u opasnosti). Svi obredi imaju istu strukturu osim nekih nužnih prilagođavanja obzirom na konkretni slučaj.

Ovdje obrađujemo Red krštenja za više djece, jer bi, po direktivama Sabora, to trebalo biti uobičajeni i redoviti način slavljenja sakramenta krštenja.

Krštenje kao i svaki dugri sakramenat pretpostavlja prihvaćanje vjere. To prihvaćanje traži biće koje je svjesno i odgovorno za ono što prihvaća. Prema tome, krštenje je po sebi određeno za odrasle osobe. Krštenje odraslih ne samo da je normalna činjenica već je ideal, tip prema kojemu se treba nadahnjivati svaki drugi oblik. Stoga je i novi *Red krštenja* strukturiran na takav način da izgleda izvršen nad djecom, ali određen za odrasle. Pažljivim čitanjem *Reda* odrasli stalno dolaze u obzir i preuzimaju odgovornost. Ipak, u principu, ne bi se činilo logičnim služiti se s dva obreda za identični sakramenat. Stoga ne izgleda logičnim što je Red krštenja djece objavljen prije reda krštenja odraslih. Liturgijski stručnjaci su doista prije počeli obrađivati obred krštenja odraslih, ali je to zbog mnogih poteškoća išlo sporije pa je stoga prije bio dogotovljen prilagođeni red krštenja djece. Iako predstavlja ideal krstiti odrasle svjesne osobe, krštenje djece je opravdano jer Crkva kakvu je htio Krist ne obuhvaća samo odrasle. Ni maleni se ne smiju isključiti iz Božjeg kraljevstva, a krštavati malu djecu bila je praksa još prvih vjekova.

Krštenje prvi korak kršćanske inicijacije

Krštenje, kako to naglašava Sabor slijedeći tradiciju, nije izolirani sakramenat. Krštenje s krizmom i euharistijom sačinjava jednu cjelinu, a sve se skupa naziva »kršćanska inicijacija«. Bez sumnje, među svim sakramentima postoji unutrašnji odnos, centripetalno kretanje, a povezanost tih triju sakramenata je neotuđiva datost. Inicijacija je put koji ide od krštenja preko krizme do euharistije. Taj itinerarij sagrađen je na čvrstom teološkom temelju, na kršćanskoj tradiciji. On upotpunjuje lik kršćanina uvodeći ga u otajstvo Krista i Crkve. I upravo je takav itinerarij u krštenju odraslih.

Novi *Red* krštenja odmah na početku, u općim napomenama, govori o sakramentima kršćanske inicijacije i donosi jasne karakteristike međudnosa tih triju sakramenata, koji radikalno ucjepljuju u Krista. Krštenjem se kršćanin pritzjelovljuje Kristu raspetom i proslavljenom, što ga obavezuje slijediti Krista; povezuje ga u zajedništvo u obiteljsko jedinstvo Crkve, što mu nameće sinovske dužnosti prema majci Crkvi; dobiva oproštenje grijeha i tako postaje Božji posinak, što ga obavezuje živjeti životom Božjeg djeteta; postaje sudionik Kristova svećeničkog, proročkog i kraljevskog otajstva i zbog toga može sudjelovati u prinosjenju euharistije, primanju sakramenata, u molitvi i zahvaljivanju. Stvarnost koja je kršćanina obuhvatila krštenjem jest odlučni temelj za razvoj krsne milosti u potvrdi po kojoj se kršćanin snagom Duha Svetoga još savršeniije upriličuje Kristu i još savršeniije i suodgovornije vezuje uz Crkvu. To ga obavezuje da kao pravi Kristov svjedok i riječju i djelom širi i brani vjeru. Zatim slijedi euharistija izvor i vrhunac cijeloga kršćanskog života. Krštenik je još nezrelo, nepotpuno biće sve dok ne bude sudjelovao u euharistiji. Euharistija je njegova određenost za zrelost u Kristu i Crkvi. Po euharistiji se krštenik najintimnije sjedinjuje s Kristom, s vidljivom zajednicom Crkve, ali i s nebeskom Crkvom, dapače i sa svim stvorenim da zajedno s Kristom prikazuje sebe, svoje napore i sve stvorene stvari. »Prema tome, tri se sakramenta kršćanske inicijacije tako međusobno stapaju da privode k punom uzrastu Kristove vjernike, koji u Crkvi i u svijetu izvršuju poslanje svega kršćanskog naroda«.

To načelo jedinstva triju sakramenata posebno je očito u istočnoj tradiciji. Jedinstvo i povezanost nisu prekinuti time što se zbog zrelosti krizma podjeljuje kasnije. Može se podijeliti i u slučaju smrtne opasnosti djeteta. Povezanost s euharistijom pokazuje se što je dozvoljeno da se krštenje dijeli za vrijeme svete mise »kako bi sva zajednica mogla sudjelovati kod obreda i kako bi jasnije zasjala tijesna veza između

krsta i presvete euharistije.« Taj itinerarij izričito se primjenjuje i u završnim obredima, pred oltarom, kad svećenik značajnim riječima trasiira put inicijacije: »Ova su djeca krštenjem nanovo rođena. Sada se zovu i jesu djeca Božja. U potvrdi će primiti puninu Duha Svetoga, pristupit će k oltaru Gospodnjem, postat će sudionici njegova žrtvenog stola«.

Pashalna narav krštenja

Pashalna narav krštenja već je istaknuta na početku Reda krštenja: »U sakramentima kršćanske inicijacije ljudi oslobođeni vlasti tame, s Kristom suumrli, suukopani, suuskrsli, primaju Duha posinjenja te sa svim Božjim narodom slave spomen-čin smrti i uskrsnuća Gospodinova«. To je izraženo tijekom čitavog krsnog obreda.

Krštenje, kao i svi sakramenti, ne nalaže samo neke dužnosti za osobno posvećenje. Krštenjem započinje zbilja, moć sakramenta ucjep-ljuje našu povijest u Kristovu povijest kao njezin dio. U sakramentima čovjek i njegovo vrijeme ulaze u Krista i njegovo kraljevstvo u svoj po-vijesnoj dimenziji, od prvih događaja sve do onih koji će se zbivati do konca vremena. Krštenje pritjelovljuje Kristu i zajedništvu s njim u otajstvu njegove smrti i uskrsnuća. Sakrament nas upriličuje Kris-tovu trpljenju, naše patnje i naša smrt združuju se s Kristovim trplje-njem i smrću i po tome se ucjepljujemo u povijest spasa kao produlje-nje žrtve križa. Ali nas upriličuje i uskrsnom, proslavljenom Kristu i s time ulazimo u novu eru. Zapravo smo s krštenjem već preneseni u nebo (usp. Ef 2,6). I sve nas to obvezuje da živimo po zakonima Uskrs-loga, da budemo svjedoci budućnosti koja nas je već obuzela. Umrijeti, biti pokopan i uskrsnuti s Kristom to su temeljne sakramentalne stvar-nosti o kojima sv. Pavao na više mjesta govori svom mogućom jasno-ćom. »Koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo, dakle, zajedno s njime ukopani u smrt, da kao što Krist slavom Očevom uskrsnu od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života. Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasti i po sličnosti njegovu uskrsnuću« (Rim 6,3-5; Kol 2,12-15). Taj duboki učinak krštenja uvelike i očito simbolizira krštavanje uro-njavanjem, koje novi Red zbog posebne njegove znakovitosti uvelike preporučuje. (Pri takvom načinu krštavanja dovoljno je da se uroni djetetova glava, odnosno zatiljak.) Pashalna narav krštenja spominje se u vjerničkoj molitvi, u molitvi blagoslivljanja vode, pri obredu maza-nja svetom krizmom, uskrsnom svijećom i prikladnim pjesmama. »Da se osvijetli vazmeni značaj krštenja, preporučuje se da se sakrament obavi u vazmenom bdjenju ili nedjeljom, kad se Crkva spominje uskrsnuća Gospodinova«.

Zbog donedavne prakse kad se djecu krštavalo u svako doba i zbog udaljavanja od pravog vremena kad se vidjelo puno značenje i učinkovitost krštenja, kad je sudjelovala djelatno i zajednica, kad je bila posebna klima pashalnog slavljenja, sakramenti inicijacije mnogo su izgubili pa je i krštenje izgledalo kao izolirani momenat, trenutačni i osobni čin, lijepa slika bez okvira, zajedničarski čin bez zajednice, osobna epizoda bez povezanosti s pashalnim spomen-činom. Da bi se to izbjeglo i krštenje slavilo nedjeljom kad se slavi spomen-čin Kristove smrti i uskrsnuća, promijenjena je bivša obaveza da se dijete krsti kroz osam dana već se određuje da se dijete krsti u prvim tjednima poslije rođenja e da bi se kroz to vrijeme pripravilo roditelje i kumove na dostojno sudjelovanje i da bi tako mogla sudjelovati i djetetova majka.

Krštenje kao sakrament kršćanske vjere

Prvi temeljni element za primanje krštenja jest vjera. Onaj koji želi primiti krštenje treba vjerovati u Krista i svoju vjeru svjesno i javno ispovijedati. Samo onaj koji vjeruje u Krista poput njega prelazi iz smrti, tj. iz grijeha u život s Bogom i uskrsnuće po daru Duha Svetoga. Površnom promatraču moglo bi se učiniti da krštenje djece potpuno izlazi iz te perspektive. Dijete koje nije došlo u dobu razuma još nije sposobno da učini osobno i svjesno čin vjere što se traži za primanje krštenja. Poteškoća iščezava kad se sjetimo da vjera nije samo stvar pojedinaca, već da također postoji solidarnost u vjeri posredstvom čega se vjernici međusobno podržavaju i podupiru. Nadahnuti tom solidarnošću roditelji, kumovi i prisutna zajednica vjernika ispovijedaju vjeru na zamjениčki način mjesto djeteta i za njega i postaju jamci njegove buduće osobne vjere. U tom smislu je već davno kazao sv. Augustin da se djeca *krste »u vjeri Crkve«*.

Crkva daje pristanak uz vjeru na zamjениčki način preko roditelja ili drugih prisutnih ovlaštenih osoba i mjesto djece vrši nakanu primiti sakrament, a preko pristanka službenika i vjernika ispovijeda svoju kršćansku vjeru i svoje prijanjanje uz umrloga i uskrsloga Krista. Dijete doduše ne može imati nikakvu nakanu, ali ne može ni postavljati zapreke. To isto vrijedi i za izvanrednog djelitelja krštenja koji nema vjere ali želi i kani izvršiti ono što Crkva vjeruje. Takva nakana doduše nije izraz njegove osobne vjere, već vjere Crkve. Da su vjera i krštenje tijesno povezani, izražava se u zabrani da se dijete krsti, osim u smrtnoj opasnosti, kad god nema nikoga koji bi odgovorno mjesto njega ispovjedio vjeru i garantirao njegov budući kršćanski odgoj.

Zbog toga su posebne važnosti upiti koji se postavljaju roditeljima i kumovima, osobito njihova odricanja od Zloga, pristajanja uz Krista i jednodušnog pristanka prisutnih vjernika i zajedničkog priznanja:

»To je vjera naša. To je vjera Crkve« i ponovne potvrde roditelja da žele da njihovo dijete primi krštenje u vjeri Crkve. I svetopisamska čitanja izabrana su tako da ne samo pouče o krštenju već i o vjeri. Prednost ima ona prava i aktualna vjera po kojoj svi, prianjajući uz Krista i prihvaćajući poslušno njegove zapovjedi, potvrđuju za sebe i za svoju djecu ugovor novoga zaveza s Ocem po Sinu u Duhu Svetomu. Takva živa vjera treba biti u svakom prisutnom odraslom, osobito u roditeljima, i ako njih nema, barem u kumovima koje treba izabrati tako da mogu iz svega srca ispovjediti vjeru.

Upravo se na tome temelji odgovornost cijele kršćanske zajednice i u prvom redu roditelja, kumova i dušobrižnika obzirom na buduću ustrajnost i odgoj djece u vjeri.

Red krštenja mnogo vodi računa o roditeljima da bi što više »odskočio njihov položaj i dužnosti«. Krštenje nije tek nekakav običaj, već prigoda za roditelje da se stvarno susretnu s Kristom. Zbog toga je neophodna priprava roditelja da ne budu puki promatrači već da postanu svjesni svoga poziva da svoju djecu odgoje u vjeri. Njihove dužnosti spominju se ne samo u homiliji već također u pitanjima i opomenama, u sveopćoj molitvi i obredima. Roditelji imaju veoma aktivni udio u obredu krštenja: prikazuje dijete odmah na početku, poslije svećenika znamenuju ga znakom križa, vrše odricanja i ispovijest vjere prihvaćaju ga iz krsnog zdenca, drže uskrsnu svijeću.

Dužnosti kumova povezuje se s dužnostima roditelja koje se nabrajaju za vrijeme obreda. Kumovi sudjeluju u: odricanjima, ispovijesti vjere, postavljanju bijele odjeće, nadomještaju eventualno odsutne roditelje i to sve čine u ime Crkve. Prikladnim upozorenjima djelatnik sakramenta ili tumač treba sve poticati na djelatno i svjesno sudjelovanje.

Krštenje pridruženje Crkvi

Krštenje se prezentira kao pripojenje Božjem narodu sa svim sadašnjim učincima i u perspektivi eshatološke nade. Oni koji su prihvatili vjeru i krstili se pridružuju se Crkvi (Dj 2,41), »kršteni su jednim Duhom u jedno tijelo« (1 Kor 12,13). To značenje, koje se naglašava već u obredu primanja djece, izričito je izraženo u formuli pomazanja svetom krizmom: »Svemogući Bog vas maže krizmom spasenja da se pribrojite njegovu narodu i ostanete udovi Krista svećenika, proroka i kralja za život vječni«. U tom smislu izabrane su i neke perikope za službu riječi. To pridruženje izražava i molitva vjernika i potiče krštenika da svjedoči svoje evanđelje.

Krštenje krštenika povezuje u jedinstvo sa svim članovima Crkve, u realno zajedništvo, u obiteljsko jedinstvo u stvarima duhovnim, ali je ujedno poticaj u stvarima ovoga svijeta. To je sveta solidarnost u

kojoj nitko ne živi samo za sebe, već svatko za drugoga, svatko za zajednicu. Milost krštenja obvezuje na apostolski zadatak ljubavi prema zajednici i sinovske dužnosti prema majci Crkvi i svim njezinim članovima. Zbog te stvarnosti traži se da pri krštenju bude prisutna i zajednica ili bar nekoliko njezinih članova, koji predstavljaju Crkvu. Zajednica djelatno sudjeluje svojim odgovorima, poklicima pjevanjem i posebno srdačnim prihvaćanjem novog člana što ih posebno veseli a to veselje može se očitovati slavljenjem zvona na zvoniku što je ujedno upozorenje odsutnima o novokršteniku.

Susret s Kristom u sakramentu krštenja nije samo trenutačan. To je trenutak velike promjene u djetetu, a sakramentalna milost i krsni karakter traje cijeli život. Krsnim otajstvom krštenik je pokrenut na put da dovrši ono što je započeto, da nastavi i produbljuje sakramentalni dijalog u poslušnosti i ljubavi da bi što dublje unišao u Krista. Krštenje je početak rasta u Kristu što krštenika obvezuje za čitav život, početak novog života u Kristu i udioništva u pashalnom otajstvu.

»DIJELITI KRUH RIJEČI« (II)

PRAKTIČNE UPUTE [ZA DRŽANJE HOMILIJE]*

19. Da sva ta načela i razmišljanja ne ostanu u lijepoj teoriji zbog nedostatka usmjerenja i sredstava kojima bi se primijenila u praksu, moramo također predložiti neke primjene koje mogu poslužiti za snalaženje u konkretnom poslu pripremanja i razvijanja homilije. Svi možemo biti uvjereni u vrijednost i uspješnost službe liturgijske propovijedi. Bez sumnje, isto tako znamo da se naša uvjerenja i odluke ostvaruju u svakodnevnom životu. Pastoral riječi, nadasve na homiletском polju, zahtijeva veliku mjeru ustrajnosti i neprekidnog naprezanja u poduzetom poslu. Svi imamo iskustvo da se samo s tim uvjetima nadvladava umor i jednoličnost službe koje je uspješnost slična djelotvornosti blage i ustrajne kiše što natapa zemlju (usp. Iz 55,10-11).

Priprava homilije

Vrela nadahnuća

20. Homilija je tumač nekoga vida liturgije dana. Oslanja se na neku temu iz biblijskih čitanja ili drugog teksta *vlastitih dijelova mise* ili, uključivo, *Reda mise* imajući u vidu otajstvo koje se slavi i potrebe

* Nastavljamo s objavljivanjem smjernica Španjolske biskupske liturgijske komisije o držanju homilije »Partir el pan de la Palabra«, *Notitiae*, 19 (1983), 825-834.